

6. Хафізова Л. М. Екологічне виховання молодших школярів // Початкова школа. – 2001. – № 3. – С. 33–34.

7. Шевців З. Виховання бережливого ставлення до природи // Початкова школа. – 1993. – № 10. – С. 39–40.

**Стець Г.В.**

*кандидат педагогічних наук, доцент,  
Дрогобицький державний педагогічний університет  
імені Івана Франка*

## **ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИХ НАВИЧОК УЧНІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Проблема формування вокально-хорових навиків на уроках музичного мистецтва завжди привертала увагу широкого кола спеціалістів та педагогів. Вона є актуальною, оскільки останнім часом людина як творча особистість ставиться в основу суспільного життя на всіх рівнях його функціонування.

Утворення вірного співацького звуку тісно пов'язане із засвоєнням основних співацьких навичок, якими є дихання, звукоутворення (атака звуку, резонування), дикція та ін. Оскільки хоровий спів – це колективне вокальне мистецтво, а співаки, приходячи до колективу, мають різні вокальні можливості, манери співу, різні навички дихання, вимови тексту тощо, перед вчителем із першої ж репетиції постає одне з найскладніших завдань – вироблення у всього хору єдності вокально-хорових принципів. Отже, педагог повинен навчити учнів вірно користуватись диханням, співати в єдиній вокальній манері, тихо, без супроводу. Інакше кажучи, тихий, виразно виконаний твір без супроводу – кращий екзаменатор будь-якого хору.

Вокально-хорова робота на уроках музичного мистецтва являє собою оволодіння як вокальними, так і хоровими навичками. Під вокально-хоровими навичками здебільшого розуміють комплекс автоматизованих дій різних частин голосо-дихального апарату, які мають місце під час співу і знаходяться під контролем співака, а також проявляються у багаторазовому повторенні певних дій без усвідомленого контролю. До вокальних навичок можна віднести: співацьку поставу, дихання, звукоуворення, звуковедення, дикцію. Зауважимо, що до хорових навичок належать також навички строю й ансамблю і навички співу за диригентськими жестами педагога.

На сьогодні у сучасних дослідників не існує єдиного підходу щодо розуміння самої сутності вокально-хорових навичок учнів, а, отже, і на методику їх формування. Вокально-хорові навички формуються за допомогою спеціальних вокально-хорових вправ та в процесі вивчення пісенно-хорового репертуару, який необхідно поступово ускладнювати. Формування вокально-хорових вмінь і навичок у дітей буде ефективнішим, якщо учні навчатись аналізувати, порівнювати звучання з власними слухо-зоровими та просторовими відчуттями.

Ефективним засобом формування вокально-хорових навичок учнів на уроках музичного мистецтва є запис співу учнів на диктофон, що дає

можливість школяреві почути свій голос зі сторони, проаналізувати разом з вчителем якість його звучання. Такі записи доцільно робити на протязі вивчення хорового твору як засіб корекції якості звучання, а також при контрольному виконанні партії, яке має бути оцінено як педагогом, так і самим учнем. У результаті творчої взаємодії педагога та учня, реалізується процес оволодіння співацькими навичками, які забезпечують рівень хорового виконання та вокально-хорової культури зокрема. У процесі роботи над наступним навиком вокально-хорового виховання – хоромим строем, формуються навички інтонування. Інтонування – це точне відтворення звуків за їхнім висотним розміщенням. Чистота інтонації залежить від двох ключових навичок вокально-хорової культури: правильного звукоутворення і звуковедення, а також і від стану голосового апарату й загального самопочуття співака.

Сучасний шкільний учитель повинен володіти чіткою і виразною диригентською технікою, дбати про ансамблевість хорового співу, працювати над дикцією, інтонацією, звуковеденням тощо. Всі ці навички школярі здобувають під час співу у хорі на уроках музичного мистецтва. Як правило, кожен твір містить декілька завдань, які на даному етапі навчання становлять собою основні труднощі для учнів. Педагог повинен зосередити основну увагу на їх вирішення. Водночас, вчитель має акцентувати увагу школяра на такі елементи співацького процесу, як активність дихання, чистота унісону, ансамбль, якість звуку.

Тут слід відзначити, що не всі методи та художньо-технічні прийоми, які використовують при роботі із дорослими співаками можна використати в роботі з дітьми. Навчання дітей пов'язане з цілим комплексом труднощів. І це повинен враховувати вчитель музичного мистецтва при роботі зі школярами.

Таким чином, важливою проблемою музичної педагогіки й одним з її головних пріоритетів є розроблення та впровадження у навчальний процес загальноосвітньої школи сучасних підходів та методик формування вокально-хорових навичок учнів, до яких можна віднести: співацьку поставу, дихання, звукоутворення, звуковедення, дикцію, навички строю й ансамблю, навички співу за диригентськими жестами педагога.

При визначенні сучасних підходів до формування вокально-хорових навичок учнів на уроках музичного мистецтва слід враховувати перш за все особливості механізмів їх розвитку у школярів у різних вікових категоріях. Як показує практика, формування вокально-хорових навичок учнів найефективніше відбувається шляхом їх залучення до активної музично-творчої діяльності, що сприяє духовному становленню та збагаченню особистості.

Сьогодні шкільний педагог повинен володіти на належному рівні диригентською технікою, особливу увагу акцентувати на ансамблевості хорового виконання, удосконалювати такі вокально-хорові навички, як дикція, інтонація звуковедення тощо. Належна вокально-хорова техніка є запорукою високого рівня виконання будь-якого хорового твору, що обумовлює важливість розроблення ефективних методик удосконалення вокально-хорових навичок.

**Список використаних джерел:**

1. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 216 с.
2. Черкасов В. Вокально-хорова робота й формування співацьких навичок учнів на уроках музичного мистецтва / В. Черкасов // Наукові записки. Серія: педагогічні науки. Випуск 107\_1. – 2012. – С. 26–35.
3. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник / В. Ф. Черкасов – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2014. – 472 с.
4. Юрчук С. В. Робота над вокально-хоровими навичками / С. В. Юрчук // Методичний посібник / Хмельницький державний центр естетичного виховання учнівської молоді // м. Хмельницький. – 2011 – 22 с.
5. Ятло Л. Принципи співацького звукоутворення та деякі особливості роботи над ним в дитячому хорі / Л. Ятло, Л. Ятло // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2007. – № 23. – С. 111–117.

**Тиманюк В.А.**

*кандидат фізико-математических наук, професор,  
заведуючий кафедрой;*

**Ромоданова Э.А.**

*кандидат фізико-математических наук, доцент;*

**Дягилева Ф.Г.**

*старший преподаватель,  
Национальный фармацевтический университет*

**ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В ВУЗЕ: ЗАДАЧИ И РЕШЕНИЯ**

Основные цели изучения математики в вузе биологического, медицинского, фармацевтического профиля заключаются в повышении уровня математической культуры, развитии общих интеллектуальных способностей, освоении студентами математического аппарата, позволяющего моделировать, анализировать и решать профессионально значимые задачи. Обычно курс математики читается на первом курсе, когда студенты не способны во всей полноте осознать значение знаний фундаментальных дисциплин, в том числе математики для своей будущей практической деятельности. Слабая мотивация, недостаток базовых знаний по элементарной математике, лекционно-семинарская система учебного процесса в вузах – факторы, создающие дополнительные трудности в изучении студентами высшей математики. Мотивирующим фактором изучения математики может быть ценностное представление ее профессиональной значимости. Поэтому в вузах указанного профиля особое внимание должно уделяться межпредметным связям математики с другими общеобразовательными и профилирующими дисциплинами. Согласно учебным программам Национального фармацевтического университета освоение курса математики предшествует изучению информатики, биофизики, физическим методам анализа, физиологии, биохимии, микробиологии и вирусологии, курсам медико-профилактического профиля, в которых математические знания играют существенную роль.